

Český model
amerického kongresu

Reforma vojenské justice

zpráva Výzkumné služby Kongresu

Silvie Janičatová

1. Úvod

Americká vojenská justice se v posledních letech ocitá pod tlakem nejen ze strany politiků či nevládních organizací, ale také samotných vojáků. Prvním široce diskutovaným tématem je problematika civilních obětí v ozbrojených konfliktech, na nichž jsou páčány trestné činy jako vraždy, znásilnění či mučení. V médiích se objevuje řada případů hlavně z válek v Iráku a Afghánistánu, které i přes svědectví místních obyvatel nebyly vyšetřeny a údajní pachatelé nebyli nikdy trestně stíháni. Druhou významnou problematikou je páčání sexuálních deliktů a násilí v ozbrojených silách, jejichž počty rok od roku narůstají. Obdobně jako v předchozí situaci se však těmto činům dostane potřebné pozornosti jen málokdy, a oběti jsou tak často ignorovány i vlastními vojenskými veliteli. V kontextu těchto přístupů se proto objevují hlasy volající po reformě americké vojenské justice a nutné nezávislosti a transparentnosti vyšetřování zmiňovaných případů.

2. Principy vojenské justice

Základním pramenem pro veškeré právní procesy v rámci amerických ozbrojených sil je tzv. Jednotný kodex vojenské justice (*Uniform Code of Military Justice - UCMJ*). Faktem, že vojenské trestní právo upravuje jednotný psaný kodex, se toto liší od „civilního“ trestního práva, které vzhledem k tomu, že ne všechny státy Spojených států amerických mají jednotný trestní zákoník, vychází z velké části z precedentů. UCMJ byl schválen Kongresem již v roce 1950 a vstoupil v platnost podpisem prezidenta Harryho Trumana. I přes svůj další vývoj a změny v něm provedené představuje dodnes hlavní zdroj vojenského trestního práva. Aktuální verze UCMJ je vydávána v rámci tzv. Příručky pro vojenské soudy (*Manual for Courts-Martial*), která rovněž zahrnuje změny učiněné prezidentem skrze výkonná nařízení či změny začleněné v tzv. zákoně schvalujícím národní obranu (*National Defense Authorization Act- NDAA*). Kodex zahrnuje řadu trestných činů, které jsou stíhány i v rámci civilního trestního práva jako vražda, znásilnění, užívání drog, rozkrádání, řízení pod vlivem drog a podobně. Kodex však jde také nad rámec těchto činů, kdy potrestána mohou být i další jednání, která ovlivňují řád a kázeň v ozbrojených silách (dezerce, neúcta k nadřízeným, chování nevhodné důstojníka, špatné chování před nepřítelem atd.).ⁱ

Na počátku každého případu stojí trestní oznámení, které může podat kdokoliv. Toto oznámení může být předloženo kterémukoliv vojenskému donucovacímu nebo vyšetřovacímu

orgánu (např. vojenská policie, stráž či speciální agenti DCIS), jenž by měl tuto zprávu a případné doprovodné informace co nejdříve předat veliteli podezřelého. Pokud podezřelý není identifikován, trestní oznámení je přenecháno příslušnému orgánu. Zmíněný velící důstojník hraje v americké vojenské justici významnou roli, neboť je z pověření prezidenta zodpovědný za udržování práva a pořádku ve vojenských jednotkách, kterým velí, a za udržování disciplíny bojových jednotek. Ve chvíli, kdy se nějaké trestní oznámení objeví, velitel dle původních ustanovení UCMJ musel začít vést tzv. předběžné šetření (*preliminary inquiry*) stanovených obvinění, které mělo dopomoci s vyřešením případu. Toto šetření bývalo většinou neformální a představoval přešetření obvinění, které mohl velitel provést osobně či s ostatními členy velení, nicméně u závažných či složitých případů měl zvážit asistenci ze strany pracovníků donucovacích orgánů. Velitel měl navíc možnost poradenství od představitelů Sboru generální vojenské prokuratury (*Judge Advocate General Corps - JAGC*), kteří jsou přiděleni jednotlivým velitelstvím. Tito vojenští právníci (*staff judge advocates - SJAs*) působí formálně jako nezávislá autorita, de facto jsou ale veliteli podřízeni a nemusí mít vždy vliv na jeho rozhodnutí.ⁱⁱ

Na základě změn, které přinesl NDAA pro fiskální rok 2014, předběžné šetření je nahrazeno předběžným slyšením (*preliminary hearing*), které má být omezeno na určení, zda existuje odůvodněné podezření ze spáchání daného činu (*probable cause*), určení, zda daný velitel podezřelého má právo svolat vojenský soud, zvážení trestných činů, ze kterých bude pachatel obviněn, a doporučení, jak by měl být případ řešen. Slyšení má vést SJA, kdykoli je to možné. Pouze za výjimečných okolností se může jednat o jinou osobu, například velícího důstojníka, kterému však má být SJA nadále k dispozici. SJA se navíc může během tohoto procesu zaměřit na jiné trestné činy, které nejsou součástí obžaloby a ze kterých nebyl podezřelý obviněn (tzv. *uncharged misconduct*), není tedy rozsahem obžaloby vázán. Během tohoto slyšení má podezřelý právo na právního zástupce, na výslech svědků či doložení dodatečné důkazy, zatímco oběť daného trestného činu není povinna vypovídat. Po ukončení předběžného slyšení je předložena výsledná zpráva příslušnému veliteli, neboť ten rozhoduje o dalších krocích.ⁱⁱⁱ Každý velitel má totiž ve struktuře velení právo nezávislého rozhodování, jak nakládat s oznámenými trestnými činy. Přestože nadřízení velitelé se obvykle nesnaží nevhodně ovlivňovat nezávislý úsudek či disciplinární opatření jejich podřízeného, nic jim nebrání v tom, aby na sebe převzali jeho pravomoc, ať již v rámci individuálního případu, či určité skupiny případů.^{iv}

Ve chvíli, kdy je dokončeno předběžné slyšení, velitel rozhoduje o vyřešení daného případu a má na výběr ze čtyř základních možností. V první řadě se může rozhodnout nepřijmout žádná opatření, neboť předchozí šetření ukázalo, že podezřelý je nevinný, nejsou žádné přípustné důkazy či existují jiné závažné důvody pro zastavení trestního stíhání. Toto rozhodnutí však může změnit nadřízený velitel, který má právo potřebná opatření přijmout. Stejně tak má velitel právo přenechat rozhodnutí nadřízené či podřízené autoritě. Druhou možností je zahájení správního řízení^v, ve kterém může velitel určit, že podezřelý spáchal trestný čin, nicméně dle jeho úsudku je vhodnější přijmout správní než trestní opatření. Velitel sám může iniciovat onu správní žalobu, která je ve většině případů v podobě formálního dopisu, jehož forma záleží na závažnosti přestupku. V tomto dopise dává velitel na vědomí, že zaznamenal vojákovo nevhodné chování, upozornil ho na něj a provedl administrativní opatření. Ta zahrnují například poradenství, napomenutí, důtku či pokárání a mohou být do budoucna užity pro ospravedlnění závažnějších opatření velitele vůči danému vojákov. Třetím případem je mimosoudní potrestání dle článku 15 UCMJ, který je prostředkem pro řešení méně závažných činů, které vyžadují okamžitá nápravná opatření. Méně závažný trestní čin (přečin) je takový čin, za nějž nelze uložit trest odnětí svobody v délce více než jednoho roku ani bezectné propuštění ze služby (*dishonourable discharge*). Pokud velící důstojník přistoupí k tomuto řešení a trestný čin splňuje onu definici, vojenský soud se nekoná. Nicméně v případě, že tato možnost je využita i ve chvíli, kdy se nejedná o méně závažný trestný čin, může následovat soudní proces, o který má obžalovaný rovněž právo zažádat. Celé mimosoudní řízení je řízeno velitelem, který musí být přesvědčen o vině obžalovaného, aby mohl uložit případný trest. Možnými tresty jsou snížení hodnosti, propadnutí platu, omezení pohybu mimo základnu či loď, dodatečné povinnosti, napomenutí či jejich kombinace. Pokud voják se svým trestem nesouhlasí, má právo se odvolat k vyšší autoritě. Tento nadřízený velitel může trest zrušit, snížit jeho závažnost nebo odvolání zamítnout, avšak nesmí uložit vyšší potrestání.^{vi}

Poslední možností velícího důstojníka je postavení podezřelého před vojenský soud, který má velitel jako „svolávací autorita“ právo svolat (tzv. *convening authority*). Jeho role je v tomto případě stěžejní, neboť rozhoduje o tom, jaká obvinění budou podstoupena vojenskému soudu, jaký typ soudu (General, Special nebo Summary) má být ustanoven a kdo budou členové panelu tohoto soudu (vojenský ekvivalent civilní poroty). Velící důstojník by měl tyto osoby, které jsou vojenskými příslušníky dle stanovených podmínek v UCMJ, vybírat na

základě jejich kvalifikovanosti, věku, vzdělání či zkušeností. V tomto kontextu má však obviněný právo si vybrat, zda bude souzen před panelem důstojníků, panelem kombinujícím důstojníky a nižší důstojníky či vojenským samosoudcem. Po celou dobu procesu má obžalovaný právo na právní zastoupení. Velící důstojník je také tou osobou, která s obviněným může podepsat dohodu, ve které obviněný přiznává svou vinu za spáchání jednoho či více trestných činů, jež mají být projednávány u soudu, výměnou za to, že velitel neschválí rozsudek, jenž by představoval maximální výši příslušného trestu (dohoda o vině a trestu). Pokud jsou pro to důvody, může být obžalovaný vzat do vazby.^{vii}

Velitel při samotném soudním procesu má kromě výše zmíněných práv možnost udělit svědkům imunitu, udělit milost obžalovanému po vyřknutí rozsudku či rozhodnutí soudu změnit. Před přijetím těchto opatření však musí velitel vzít v úvahu rozhodnutí soudu a jeho odůvodnění, doporučení svého SJA a veškeré podklady poskytnuté obhajobou a obžalovaným. Dle změn na základě NDAA pro fiskální rok 2014 však došlo k omezení těchto pravomocí. V současné době nesmí velitel či jiná „svolávací autorita“ zrušit nebo změnit ve prospěch obžalovaného žádný rozsudek soudu kromě rozsudků za určité méně závažné TČ.^{viii} Jejich okruh definuje čl. D zákona: jedná se o ty, za které může soud uložit odnětí svobody v maximální výši dvou let a naopak v konkrétním případě neuložil propuštění ze služby (*dismissal*), popřípadě dokonce bezectné propuštění ze služby. Velitel tedy může zrušit nebo zmírnit například pouze odnětí svobody kratší než šest měsíců, propadnutí platu, pokutu či napomenutí. V tom případě vždy musí poskytnout písemné odůvodnění, které bude součástí záznamu celého případu. Žádná omezení naopak nejsou pro snížení jakéhokoliv trestu, které bylo doporučeno prokurátorem v důsledku pomoci ze strany obviněného ve vyšetřování či stíhání jiné osoby, jež spáchala trestný čin. Obdobně se omezení nepojí ani se snížením trestu na základě dohody o vině a trestu mezi velitelem a obžalovaným, s výjimkou trestů, které jsou stanoveny jako povinné minimum (dolní hranice trestní sazby). Při vytváření tohoto konečného rozhodnutí musí velitel kromě předchozích doporučení SJA, podkladů od obhajoby a obžalovaného brát v potaz i podklady ze strany oběti.^{ix}

Až po tomto finálním rozsudku je možné vést proces u odvolacího soudu, který je obligatorní (povinný) v případě uložení trestu smrti, propuštění z armády či odsouzení k trestu odnětí svobody na dobu delší než jeden rok. Obžalovaný se může tohoto práva vzdát kromě případů uložení trestu smrti, avšak i v takové situaci je jeho případ prozkoumán vedoucím generální

vojenské prokuratury příslušné ozbrojené složky (*Judge Advocate General - JAG*). Tyto odvolací soudy (*Courts of Criminal Appeals*) jsou ustanoveny zvláště pro každou složku ozbrojených sil a zkoumají správné posouzení faktické i právní stránky případy i přiměřenost trestu. Pokud jsou nalezena nějaká pochybení, odvolací soudy zruší či sníží uložený trest, obnoví projednávání věci nebo některá obvinění zruší. Jejich rozhodnutí jsou závazná pro všechny strany a mohou vytvářet precedent v dané věci, pokud nedojde k odvolání k soudům vyšší instance a jiným výsledkům jejich procesu.^x Jak platí pro americké trestní právo obecně, odvolací soud nemůže vydat rozsudek závažnější než soud prvního stupně.^{xi}

3. Civilní oběti v zahraničních operacích

Mezinárodní humanitární právo, resp. válečné právo, poskytuje dnes poměrně vysokou úroveň ochrany civilistům. Myšlenka, že by civilní obyvatelstvo mělo být chráněno před následky války, se objevila už v 16. století, k její zásadní realizaci v mezinárodních dokumentech ale došlo až v rámci tzv. ženevských úmluv po druhé světové válce. Civilní obyvatelstvo a civilní cíle se nikdy nesmějí stát (zamýšleným) předmětem útoku. Válčící strana musí vždy zvažovat dopad vojenských operací na civilisty a musí jednat podle principu přiměřenosti. Pokud dojde k neúmyslnému zabití určitého počtu civilistů a válčící strany vynaložila veškerou snahu jim zabránit, nepovažuje se to za válečný zločin – v anglofonním prostředí se pro tuto situaci vžil termín „vedlejší ztráty“ (*collateral damage*), byť je kritizován pro svou cyničnost. Nelze přesně určit, jaký rozsah civilních škod je ještě omluvitelný – záleží na mnoha faktorech, jako je umístění vojenských objektů, hustota osídlení atp.^{xii}

Důsledkem závažného porušení mezinárodního humanitárního práva je spáchání zločinu podle mezinárodního práva. Výše zmíněné a další mezinárodní dokumenty obsahují různé výčty zločinů podle MP, i když ty vycházejí i ze zvykového práva (např. norimberský tribunál soudil i za zločiny, které v psaném mezinárodním právu tehdy ještě nebyly^{xiii}). Každá smluvní strana se svým podpisem ženevských dohod zavázala, že stanovená pravidla bude dodržovat a zamezovat a předcházet jejich porušování. Navíc každá tato strana má povinnost vypátrat a trestně stíhat všechny osoby, které jsou odpovědné za porušení stanovených pravidel, což je každý, kdo se porušení nejen dopustil, ale také kdo ho nařídil či umožnil.^{xiv} Pokud je tedy v kontextu naší zkoumané problematiky zjištěno, že k zabití civilisty došlo úmyslně, bez rozmyslu nebo v rámci nepřiměřeného útoku, je nutno celý incident rychle, důkladně a nestranně prošetřit. Pokud toto šetření ukáže na porušení válečných zákonů, mělo by být

zahájeno trestní řízení. Stejně tak tomu má být v případě dalších trestných činů jako je znásilnění, mučení a podobně.^{xv} Výše nastíněný přístup pro dosažení spravedlnosti zní samozřejmě optimálně, nicméně realita je značně odlišná, neboť moc a vynutitelnost mezinárodního práva obecně je mimo jiné závislá na dobrovolném přístupu jednotlivých států. A ani v případě Spojených států tomu není jinak.

Přestože USA ratifikovaly většinu Haagských a Ženevských konvencí a jejich dodatkových protokolů,^{xvi} nepatří mezi členské státy Mezinárodního trestního soudu (*International Criminal Court- ICC*), před který by v opačném případě mohli být američtí velitelé či řadoví vojáci podezřelí z těchto válečných zločinů postaveni. Navíc není reálná ani alternativní možnost jejich stíhání před ICC skrze rozhodnutí Rady bezpečnosti OSN, která jako jediná má právo odsouhlasit projednávání případů nečlenského státu ICC, neboť USA jsou jejím stálým členem.^{xvii} Bylo by tak naivní se domnívat, že vzhledem ke svému právu veta by USA umožnily vyšetřování a stíhání svých vlastních občanů. Další alternativní možností je vedení soudního procesu v hostitelské zemi, pokud byl trestný čin spáchán v zahraničí. Podle mezinárodního práva má totiž tato hostitelská země právo trestat dané činy, když byly spáchány v rámci jejích hranic cizími státními příslušníky, nevzdá-li se výslovně tohoto práva ve prospěch země, jejímž občanem je ona stíhaná osoba. USA se však vždy v případě zahraničního působení svých ozbrojených sil snaží dosáhnout druhé možnosti a podepsat tzv. *Status of Forces Agreement (SOFA)*, která zajistí, aby američtí vojáci v případě spáchání trestných činů v této hostitelské zemi byli souzeni dle americké vojenské justice. Jinak tomu nebylo ani v případě působení amerických vojáků v Afghánistánu či Iráku,^{xviii} i když přímému podpisu SOFA předcházely jiné dohody umožňující USA dosáhnout ve své podstatě stejného cíle.^{xix} Z tohoto hlediska tak lze spatřit, že USA spoléhají primárně na svůj vnitrostátní systém vojenské justice, který ale dle mnohých dostatečně nezaručuje stíhání a potrestání těchto trestných činů.

3.1. Incidentsy v Afghánistánu a Iráku

Psal se 19. listopad 2005, když byl svobodník Miguel Terrazas zabit při výbuchu silniční bomby v iráckém městě Hadíta. V reakci na tuto událost třináctičlenná skupina vojáků americké námořní pěchoty pozabíjela 24 iráckých civilistů, včetně žen a dětí, ve třech domech a při útoku na místní taxi. V prvotní zprávě však bylo uvedeno, že 15 těchto civilistů bylo zabito při výbuchu a zbytek při opětování palby ze strany vojáků, neboť tito povstanci

údajně zaútočili na konvoj střelbou z ručních zbraní. Takovýto scénář nebyl a dodnes není výjimkou v ozbrojených konfliktech guerillového typu, a tak se mohlo zdát, že je vše „na denním pořádku“. Média ale při setkání se svědky a místními autoritami během následujících týdnů odhalila důkazy, které odporovaly oficiální zprávě, což přimělo americké vojenské představitele k zahájení vyšetřování.^{xx} To se neobešlo bez další kontroverze, neboť přestože bylo osm vojáků obžalováno z vraždy, zabití z nedbalosti či napadení, pouze čtyři z nich se dostali před vojenský soud. Postupně byla navíc sedmi obžalovaným vojákům udělena imunita, při níž se dotyční přiznali, že lhali vyšetřovatelům z NCIS, a následně vypovídali výměnou za to, že budou proti nim stažena obvinění. Nakonec pouze jedna osoba, rotný Frank Wuterich, byl z původní řady obvinění shledán vinný pouze ve věci zanedbání povinnosti a byl potrestán snížením platu a hodnosti a odsouzen k 90 dnům vězení, do něhož stejně nenastoupil vzhledem k uzavření dohody o vině a trestu. Jediným výsledkem, kromě úniku tajných a kontroverzních informací, bylo doporučení ze strany politických představitelů, že podobná vyšetřování mají do budoucna mít na starost služebně starší velitelé.^{xxi}

Takovéto incidenty se netýkaly pouze amerických ozbrojených sil, ale také soukromých vojenských a bezpečnostních společností (PMSCs), které v zemi působily na základě kontraktu s armádou či ministerstvem zahraničí. Největší pozdvižení vyvolal útok z 15. září 2006 v centru Bagdádu, kdy zaměstnanci firmy Blackwater (dnes Academi), jež měli na starost ochranu amerických diplomatických představitelů, pozabíjeli 17 civilistů a dalších 20 zranili. Firma se obhajovala tím, že strážci neměli na výběr, jelikož jejich konvoj ohrožoval řidič jedoucí v protisměru, kterého zastřelili i se spolujezdkyní. V reakci na omračující granáty a střelbu začala údajně irácká policie opětovat palbu a obě strany se dostaly do přestřelky. Dle očitých svědků však útok nebyl vyprovokován a vyšetřovatelé nenašli žádné důkazy o povstalecké aktivitě. Při vyšetřování jeden z vedoucích firmy dokonce agentovi vyhrožoval, že ho může kdykoli zabít a nikdo by si s tím nic neudělal, protože jsou v Iráku. Vzhledem k tomu, že se nejednalo o vojáky, případ se projednával před civilním soudem na základě *Military Extraterritorial Jurisdiction Act (MEJA)*, jež umožňuje soudit pod americkou jurisdikcí osoby, které jsou zaměstnány či doprovázejí ozbrojené síly v zahraničí. Původní soud však v roce 2009 zamítl obvinění všech čtyř zaměstnanců Blackwater kvůli tomu, že případ byl založen na svědectví, které bylo podmíněno imunitou. Až odvolací soud celou kauzu znovu otevřel a viníci byli odsouzeni za vraždu, umyslné zabití či zabití z nedbalosti a užití zbraně s cílem spáchat zločin, což samo o sobě představuje minimálně 30 let vězení.^{xxii}

Tento případ vyvolal širokou diskusi o působení PMSCs v ozbrojených konfliktech, neboť ty se po dlouhou dobu nacházely v šedé zóně mezinárodního práva. Přestože OSN považuje soukromé kontraktory za nové žoldnéře, USA nepodepsaly příslušnou konvenci a I. dodatkový protokol k Ženevským konvencím, takže se na ně toto ustanovení nevztahuje. I z tohoto důvodu bylo třeba, aby USA začaly situaci řešit vnitrostátně. Výsledkem byla Kongresem schválená reforma UCMJ z roku 2007, která umožňuje aplikaci vojenského práva také na PMSCs. UCMJ totiž nyní platí pro osoby, které slouží nebo doprovází americké ozbrojené síly v poli nejen při vyhlášení války, ale také při pohotovostních operacích. Tento článek 2 je však dle odborníků také nedostatečný stejně jako MEJA, neboť nezahrnuje všechny PMSCs působící pod USA v zahraničních operacích. Navíc je otázkou, zda tento krok není protiústavní, neboť existují precedenty z případů Reid vs. Covert a McElroy vs. Guagliard, ve kterých Nejvyšší soud Spojených států rozhodl, že civilisté či civilní zaměstnanci nemohou být souzeni pod vojenským trestním právem.^{xxiii}

Obdobné případy nebyly výjimkou ani ve válce v Afghánistánu - zabití 16 civilistů opilým americkým vojákem, který následně jejich těla zapálil^{xxiv}, napadení afghánského vězně ze strany několika vojáků, který na následky zranění zemřel^{xxv}, či údajné zabití 18 civilistů speciálními jednotkami.^{xxvi} Dle tvrzení Amnesty International se však řadě obětí nedostalo spravedlnosti, což je obsahem i nově zveřejněné výzkumné zprávy, která předkládá výsledky vyšetřování 10 incidentů, ke kterým došlo v letech 2009 až 2013 pod vedením amerických či spojeneckých sil a bylo při nich zabito více než 140 civilistů. AI se zaměřila na výpovědi svědků těchto případů, obětí či rodinných příslušníků, kterých bylo více než 120 a z nichž pouze dvě osoby byly vyslýchány americkými vyšetřovateli. Spojené státy a Severoatlantická aliance prohlásily, že zmiňované incidenty vyšetřeny byly, nicméně neposkytly další informace o vývoji vyšetřování či jejich výsledcích. Amnesty International přesto tvrdí, že o dvou incidentech - útok speciálních sil na obydlí v provincii Paktia a násilná zmizení, mučení a zabíjení v okresech Nerkh a Maidan Shahr - existují zřejmé důkazy o válečných zločinech, za které nebyl dosud nikdo stíhán. Obráz o celé situaci organizace doplňuje tím, že od roku 2009 se dozvěděla pouze o šesti případech, ve kterých američtí vojáci čelili výslechům.

Za hlavní příčinu těchto nedostatečně vyšetřených incidentů považuje AI samotný americký systém vojenské justice a silné postavení velitele v jeho procesu, který z velké části spoléhá na samotné vojáky a jejich úsudek. Navíc vzhledem k tomu, že zde nejsou žádné nezávislé

kontrolní orgány, z velké části připadá hlášení potenciálních porušování lidských práv či trestných činů z vlastních řad právě velícímu důstojníkovi a jeho podřízeným, což samo o sobě představuje střet zájmů. AI proto požaduje, aby se vojenská justice reformovala, dostala své plné nezávislosti a také transparentnosti, neboť dosud jsou veškeré údaje o odpovědnosti za civilní oběti ze strany USA utajeny, s výjimkou jednotlivých medializovaných případů.^{xxvii} Obdobně na celou situaci pohlíží Human Rights Watch, která přichází s dalšími nevyřešenými incidenty a řešení vidí také v reformě, skrze níž by pravomoci „svolávací autority“ měly být převedeny na nezávislý subjekt, aby velitelé nemohli chránit své podřízené.^{xxviii}

4. Sexuální delikty a násilí v ozbrojených silách

Posledních několik let se stále častěji objevují v médiích zprávy o sexuálních deliktech v amerických ozbrojených silách či vojenských akademiích. Ministerstvo obrany vydává pravidelné výroční zprávy mapující tuto problematiku a jejich závěry nejsou lichotivé. Zatímco za rok 2010 předpokládal Pentagon 19 000 vojenských příslušníků, kteří byli sexuálně napadeni, za rok 2012 se jednalo až o 26 000 osob. O to tíživější jsou informace poukazující na to, že jen zlomek z nich daný čin nahlásil - v roce 2010 šlo o 3 158 oznámení, zatímco v roce 2012 o 3 374. Je také důležité upozornit, že mezi oběťmi nejsou pouze ženy, ale i muži. Nevládní organizace, senátoři a nespočet dalších směřují svou kritiku jak na tento přetrvávající problém, tak i na opatření, která jsou nezbytná k jeho překonání. Tato pozornost je jistě oprávněná, neboť sexuální delikty jsou nejen závažným trestným činem se značnými důsledky, ale také hrozbou pro národní bezpečnost tím, že narušují jednotu a disciplínu ozbrojených sil.^{xxix}

S tímto tématem se pojí několik kritických bodů, které ztěžují vyřešení této nepříznivé situace a dosažení odpovídajícího potrestání. Zaprvé, tyto činy jsou v řadě případů spojeny s malým počtem svědků (obvykle jen zúčastněné strany), alkoholem či drogami, nedostatkem důkazů nebo zdráhajícími se oběťmi. Ty se totiž často cítí nejisté, zda mají případ ohlásit, neboť nevěří v důvěrnost oznámení či se obávají profesní i společenské odplaty. I z tohoto důvodu tak mnozí obvinění odchází od vojenského soudu bez trestu či s méně závažnými rozsudky, kdy znásilnění bývá zaměňováno například za cizoložství. To opět vede k menší víře ve vojenský systém ze strany obětí, které vidí tyto tresty jako nedostatečné, či ze strany jiných obětí, které daný trestný čin ani nenahlásí. Nízké procento usvědčených tak snižuje

pravděpodobnost, že dojde k podání trestních oznámení, což může povzbudit pachatele v jejich dalších útocích, neboť vidí, že mají šanci uniknout trestu. Tento druhý kritický bod, neohlášení činu, se ozbrojené síly snaží řešit například tzv. důvěrnými oznámeními, jejichž cílem je poskytnout obětem lékařskou péči, právní pomoc a další služby bez nutnosti hlásit daný čin veliteli či zahájit vyšetřování. Oběti však mají právo tyto reporty kdykoliv odtajnit a řešit svou situaci právní cestou. Mimo to od roku 2005 existuje *Sexual Assault Prevention and Response Office (SAPRO)*, která je centrální autoritou pro řešení sexuálních deliktů v ozbrojených silách a která zaštiťuje různé projekty a programy včetně poradenství pro oběti.^{xxx}

Třetím kritickým bodem je samotné postavení velícího důstojníka jako „svolávací autority“ ve vojenské justici, kdy oproti civilním právním systémům jsou to právě velitelé, jak bylo na začátku zprávy uvedeno, kteří rozhodují o tom, zda případ půjde k vojenskému soudu a zda bude rozsudek schválen. U kritiků totiž převládá přesvědčení, že je větší pravděpodobnost, že velitelé nejsou v těchto situacích dostatečně objektivní a přidají se na stranu svých podřízených, kteří jsou podezřelými v daných případech. Stejně tak někteří mohou předpokládat, že velitel se nebude příznivě dívat na oběť, která přednesla vážná obvinění a která nadále zůstává pod jeho velením, a tak se může profesně mstít.^{xxxi} Tyto obavy ještě více vzrostly poté, co velitel amerických vzdušných sil v Evropě, generál Craig A. Franklin, zvrátil v roce 2013 rozhodnutí vojenského soudu o odsouzení bojového pilota, podplukovníka James Wilkersona, za znásilnění fyzioterapeutky na své domovské základně Aviano Air Base v Itálii. Wilkerson byl odsouzen k jednomu roku odnětí svobody a propuštění ze služby, nicméně Franklin tento trest zrušil a obviněného zprostil. I kvůli tomuto zvratu se tak Wilkerson nemusí registrovat jako sexuální delikvent do veřejné databáze, což je povinné pro všechny vojenské příslušníky i civilní osoby odsouzené za sexuální delikty.^{xxxi}

V reakci na tento případ, další skandály^{xxxi} a sílící kritiku nařídil tehdejší ministr obrany Chuck Hagel přezkoumání rozhodnutí Franklina, zda byl UCMJ správně uplatněn, a vytvoření posudku na samotný článek 60 UCMJ týkající se pravomocí „svolávací autority“. Výsledkem všech těchto debat byly změny, které byly zahrnuty do NDAA pro fiskální rok 2014. Kromě výše zmíněných ustanovení týkajících se předběžného slyšení či omezení pravomocí „svolávací autority“ v kontextu snížení trestů či jejich rušení, vznikla také specifická ustanovení pro sexuální delikty:

- zrušení pětileté promlčecí lhůty pro trestné činy znásilnění a sexuálního napadení a znásilnění a sexuálního napadení dítěte;
- zavedení ustanovení o výslechu oběti sexuálního násilí, na který musí obhajoba podat požadavek a při kterém má oběť právo mít při sobě prokurátora či právníka;
- v případě, že mezi obviněními je znásilnění nebo sexuální napadení, znásilnění nebo sexuální napadení dítěte, nucená sodomie^{xxxiv} či pokusy o tyto činy, případ musí být projednáván tzv. „general“ vojenským soudem, a v případě odsouzení za některý z těchto činů musí trest zahrnovat propuštění či bezectné propuštění;
- možnost zadání pokynů ze strany ministra obrany pro velitele o přeřazení vojenských příslušníků podezřelých ze spáchání sexuálních deliktů;
- povinnost vyšetřit všechny odvetné akce proti obětem sexuálních deliktů, včetně sexuálního obtěžování, ze strany vojenských příslušníků;
- vytvoření postu „právního zástupce pro zvláštní oběti“, jenž má poskytovat právní služby obětem sexuálních deliktů;
- vedoucí každé ozbrojené složky má povinnost přezkoumat každý případ spojený se sexuálními delikty, ve kterém SJA doporučí obvinění, ale „svolávací autorita“ to odmítá, a zároveň každý nadřízený velitel příslušné „svolávací autority“ musí přezkoumat každý případ spojený se sexuálními delikty, kde SJA nedoporučí obvinění a „svolávací autorita“ s tím souhlasí;
- povinný zápis do záznamů osoby, která byla odsouzena za sexuální delikty či za ně obdržela mimosoudní nebo administrativní potrestání, a
- mimo to jsou všechny ozbrojené složky povinné vytvořit předpisy zakazující odvetná opatření proti jakékoliv oběti či jinému vojenskému příslušníku, který oznámil trestný čin.^{xxxv}

Určitý pokrok snad i v důsledku těchto reformních dodatků lze spatřit ve výsledcích anonymního průzkumu Pentagonu, kdy sexuálními delikty bylo v roce 2014 vystaveno 19 000 osob oproti 26 000 za rok 2012, z nichž 5 983 vojenských příslušníků tyto činy nahlásilo. Oběťmi bylo překvapivě více mužů (10 500) než žen (8 500). Pentagon se nechal slyšet, že tato čísla jsou povzbuzující a ukazují, že mnohem více lidí je ochotno tyto incidenty řešit namísto jejich zapírání. Na druhou stranu však byly vyjádřeny obavy kvůli tomu, že 62 % žen uvedlo, že se potýkalo s negativními dopady svých oznámení. Demokratická senátorka Kirsten Gillibrand tvrdí, že míra odvety neklesla a její četnost je jedním z mnoha ukazatelů

potřeby hlubších reformních opatření ve vojenské justici.^{xxxvi} Gillibrand je autorkou návrhu zákona s názvem *Military Justice Improvement Act (MJIA)* zahrnujícího tato opatření a je jedním ze členů senátní skupiny, která sdružuje zástupce obou politických stran a prosazuje tuto reformu.^{xxxvii} Hlavním cílem tohoto návrhu je, aby pravomoci „svolávací autority“ byly v případě vyšetřování sexuálních deliktů a násilí přeneseny na nezávislé vyšetřovatele, aby se tak předešlo jakýmkoli zásahům ze strany velitelů na průběh vyšetřování, rozhodování o soudním stíhání či výsledný rozsudek. Těmito vyšetřovateli by měli být zkušení příslušníci JAGC alespoň s hodností kapitána. Naopak rozhodování o stíhání závažných činů, které jsou čistě vojenské povahy (např. dezerce, neuposlechnutí rozkazu, absence bez souhlasu velitele apod.)^{xxxviii} a všech trestných činů, za něž maximálním trestem je jeden rok odnětí svobody, by nadále zůstalo v rukou vojenského velení. Navíc veškeré mimosoudní a administrativní řešení dle článku 15 UCMJ by rovněž zůstala v gesci velitelů.^{xxxix}

Zastánci této reformy tvrdí, že vojenský systém selhal a není schopen objektivně a efektivně tyto trestné činy řešit, a to i kvůli stěžejní roli „svolávacích autorit“. Svě přesvědčení navíc podpírají tím, že mnoho spojeneckých zemí jako Spojené království, Kanada, Izrael, Německo, Norsko či Austrálie již ustanovily tento přesun pravomocí mimo vojenské velení a dle jejich svědectví před Senátem tyto změny nezpůsobily jejich velitelům žádné problémy. I aktuální velení ozbrojených sil připouští, že systém selhal. Generál námořní pěchoty James F. Amos uvedl, že oběti dané činy nenahlásí, neboť nevěří vojenskému velení. Na stranu podporovatelů se přidal i bývalý vedoucí prokurátor amerických vzdušných sil plukovník Don Christensen, který původně věřil, že dokáže opravit systém „zevnitř“, nicméně vše se změnilo ve chvíli, kdy viděl „velitele perzekuovat oběti, zatímco se jim nedařilo stíhat pachatele“. To ho také přesvědčilo, že je potřeba reforma, jež umožní nezávislým státním zástupcům rozhodovat o závažných trestných činech. Christensen navíc poukazuje na fakt, že zatímco v civilním systému o takových případech rozhodují opravdoví prokurátoři, ve vojenské justici jsou to velitelé, kteří mají většinou jen několikahodinový právní výcvik. Tito velící důstojníci navíc získávají rady od SJAs, kteří také mají mnohdy málo zkušeností s trestním právem a jsou stejně de facto podřízeni danému veliteli.^{xl}

Odpůrci návrhu zákona jsou naopak přesvědčeni, že tato radikální reforma bude mít negativní vliv na zachování disciplíny bojových jednotek. Pro velitele by podle nich bylo velmi složité zachovat plnou vládu nad jednotkami, která je nezbytná pro bojové situace, pokud by

vojáci věděli, že existuje silná vnější právní autorita, která může kdykoli zasáhnout a „podkopat“ velení. Mezi odpůrce patří především představitelé Pentagonu a ozbrojených sil, kteří vidí dostatečná opatření v ustanoveních zmiňovaného NDAA, jež dle nich vytváří určitý balanc v této problematice. Na jejich stranu se přidává také předseda sboru náčelníků štábů ozbrojených sil USA a hlavní vojenský poradce prezidenta, generál Martin E. Dempsey, který společně se svými kolegy schvaluje dodatky poskytnuté NDAA, nicméně v případě další reformy vojenské justice žádá, aby vojenští velitelé měli nadále ústřední postavení v soudním procesu, neboť jejich schopnost zachování pořádku a kázně zůstává stěžejní pro dosažení jakékoli změny ve vojenské profesi.^{xii} Samotní političtí představitelé se zdají být v názorech na tento návrh rozpolceni, kdy hlasování v Senátu v roce 2014 skončilo 55 ku 45 ve prospěch návrhu, nicméně pro překonání tzv. filibusteru^{xiii} bylo potřeba hlasů 60. Nicméně i kdyby došlo k jeho schválení, tehdejší mluvčí Sněmovny reprezentantů John Boehner se nechal slyšet, že nevidí důvod, proč by se tento návrh měl projednávat na půdě jeho komory, neboť NDAA dle něj přišla s dostatečnými změnami. Prezident Obama dosud nezaujal jasný postoj vůči této reformě, přestože několikrát řekl, že se „musí udělat konec těmto trestným činům v největších ozbrojených silách na Zemi“, a přestože byl několikrát urgován ze strany senátorky Gillibrand, aby se k návrhu zákona veřejně vyjádřil.^{xiii}

5. Závěr

Problematika americké vojenské justice je v poslední době stále častěji spojována s možnými reformními opatřeními, které by měly být přijaty pro zvýšení její objektivity, efektivity a transparentnosti. Výše zmíněné incidenty, týkající se ať již civilních obětí v zahraničních misích či sexuálního násilí uvnitř ozbrojených sil, ukázaly, že opravdu nastal čas na změny. Možným řešením se stal NDAA pro fiskální rok 2014, který s určitými reformami přišel, avšak primárně v kontextu sexuálních deliktů, zatímco otázka trestných činů proti civilistům je dlouhodobě mimo zájem jakékoliv změny vojenské justice. Nicméně ani dodatky NDAA plně neuspokojily stoupence komplexního řešení této až kontroverzní situace. Tím se zdá být zavedení nezávislých vyšetřovatelů mimo působnost vojenského velení, kteří by měli poskytnout onu objektivitu při řešení závažných trestných činů, která dle mnohých v řadě případů na straně velících důstojníků schází. Je samozřejmě obtížné si vytvořit úplně jasný názor na tuto problematiku vzhledem k tomu, že potřebné informace týkající se možných nevyřešených či naopak vyřešených případů jsou americkými úřady a agenturami utajovány.

Přesto aktuální nepříznivá situace naznačuje, že určité kroky by se měly k jejímu vyřešení v dohledné době podniknout. Ať již se bude jednat o další omezení pravomocí velitelů či o zavedení nové právní autority, je třeba si pamatovat, že spravedlnost je mocnější než tisíc zbraní.

Zdroje a poznámky

ⁱ *Military Justice Fact Sheets* [online]. Headquarters U.S. Marine Corps [cit. 18. 3. 2015], url: <<http://www.hqmc.marines.mil/Portals/135/MJFACTSHTS%5b1%5d.html#top>>.

ⁱⁱ JOINT SERVICE COMMITTEE ON MILITARY JUSTICE. *Manual for Courts-Martial United States (2012 EDITION)*. *Library of Congress* [online] 2012 [cit. 18. 3. 2015], url: <http://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/MCM-2012.pdf>.

ⁱⁱⁱ MILITARY JUSTICE BRANCH OF HQMC. *Summary Of Military Justice and SAPR Provisions*. *Headquarters U.S. Marine Corps* [online]. 9. 1. 2014 [cit. 18. 3. 2015], url: <[http://www.hqmc.marines.mil/Portals/135/JAM/Encl%201%20-%20FY14%20NDAA%20Summary%20-%20MilJus%20and%20SAPR\[1\].pdf](http://www.hqmc.marines.mil/Portals/135/JAM/Encl%201%20-%20FY14%20NDAA%20Summary%20-%20MilJus%20and%20SAPR[1].pdf)>.

^{iv} JOINT SERVICE COMMITTEE ON MILITARY JUSTICE, 2012 [online].

^v Správní postih souvisí s méně škodlivými formami protispolečenského jednání a jsou za něj také méně závažné sankce: sankcí za správní delikt je typicky pokuta, nepřipadá v úvahu např. odnětí svobody. Správní delikty neprojednávají trestní soudy, ale správní úřady. Pro představu můžeme uvést překročení povolené rychlosti v silniční dopravě.

^{vi} *Military Justice Fact Sheets* [online].

^{vii} *Military Justice Fact Sheets* [online].

^{viii} Zákon zde poněkud nešťastně užívá pojmu „qualifying offence“, což by mohlo vést k domněnce, že se snad naopak jedná o závažnější trestné činy (*qualifying offences* např. v britském trestním právu, poněkud podobný pojem jsou kvalifikované skutkové podstaty trestných činů v české trestněprávní teorii), ale není tomu tak; proto se překladu tohoto termínu raději vyhneme.

^{ix} SPILMAN, Zachary D. 2013 Changes to the UCMJ – Part 5: Post-trial matters. *Caaflog* [online]. 9. 1. 2014 [cit. 18. 3. 2015], url: <<http://www.caaflog.com/2014/01/09/2013-changes-to-the-ucmj-part-5-post-trial-matters/>>.

^x JOINT SERVICE COMMITTEE ON MILITARY JUSTICE, 2012 [online].

^{xi} V evropských zemích je naopak zcela běžné, že se státní zástupce může odvolat, pokud považuje trest za příliš měkký. Americký systém je založen na přísném výkladu římskoprávní zásady „Ne dvakrát v jedné věci!“, kdežto Evropané považují odvolací nebo dovolací řízení za součást jednoho procesu, nikoliv nový proces.

^{xii} FUCHS, Jiří. Mezinárodní humanitární právo. Praha: Ministerstvo obrany – Agentura vojenských informací a služeb, 2007, s. 55-71.

^{xiii} Srovnej TOMUSCHAT, Christian. The Legacy of Nurnberg. *Journal of International Criminal Justice*, 4 (2006), str. 830-844. Dostupné on-line na:
<<http://faculty.maxwell.syr.edu/hpschmitz/PSC354/PSC354Readings/TomuschatLegacyNuremberg.pdf>>.

^{xiv} Červený kříž. *Mezinárodní humanitární právo* [online]. 1999 [cit. 18. 3. 2015], url: <http://www.cervenykriz.eu/cz/mhp_knihovna/MANUAL/MHP_prezentace.pdf>.

^{xv} Amnesty International. *Afghanistan: No justice for thousands of civilians killed in US/NATO operations* [online]. 11. 8. 2014 [cit. 18. 3. 2015], url: <<https://www.amnesty.org/en/articles/news/2014/08/afghanistan-no-justice-thousands-civilians-killed-usnato-operations/>>.

^{xvi} USA například podepsaly, ale neratifikovaly dodatkové protokoly I a II k Ženevským konvencím, nicméně v dnešní době se řada jejich článků stala součástí obyčejového mezinárodního humanitárního práva, jehož normy představují minimum závazné kdykoli a kdekoli pro každého člena mezinárodního společenství.

^{xvii} Česká televize. *Hyde Park Civilizace: Robert Fremr* [online]. 1. 6. 2013 [cit. 18. 3. 2015], url: <<http://www.ceskatelevize.cz/specialy/hydepark-civilizace/1.6.2013/>>.

^{xviii} Specifická byla SOFA podepsaná v roce 2008 mezi USA a Irákem, podle níž kontraktori najatí americkými silami mohli být souzeni podle iráckého trestního práva, stejně jako vojáci, kteří údajný trestní čin spáchali mimo službu a mimo základnu.

^{xix} MASON, Chuck R. Status of Forces Agreement (SOFA): What Is It, and How Has It Been Utilized? *Federation of American Scientists* [online]. 15. 3. 2012 [cit. 18. 3. 2015], url: <<https://fas.org/sgp/crs/natsec/RL34531.pdf>>.

^{xx} MCGIRK, Tim. Collateral Damage or Civilian Massacre in Haditha? *Time* [online]. 19. 3. 2006 [cit. 18. 3. 2015], url: <<http://content.time.com/time/world/article/0,8599,1174649,00.html>>.

^{xxi} CNN. *Haditha Killings Fast Facts* [online]. 14. 3. 2015 [cit. 18. 3. 2015], url: <<http://edition.cnn.com/2013/10/30/world/meast/haditha-killings-fast-facts/>>.

^{xxii} HSU, Spencer S., ST.MARTIN, Victoria, ALEXANDER, Keith L. Four Blackwater guards found guilty in 2007 Iraq shootings of 31 unarmed civilians. *The Washington Post* [online]. 22. 10. 2014 [cit. 18. 3. 2015], url: <http://www.washingtonpost.com/world/national-security/verdict-expected-in-blackwater-shooting-case/2014/10/22/5a488258-59fc-11e4-bd61-346aee66ba29_story.html>.

^{xxiii} IRVIN, Grayson. Rethinking the Role and Regulation of Private Military Companies: What the United States and United Kingdom Can Learn from Shared Experiences in the War on Terror. *Georgia Journal of International and Comparative Law*, 2011, XXXIX (2), s. 458.

^{xxiv} HEALY, Jack. Soldier Sentenced to Life Without Parole for Killing 16 Afghans. *New York Times* [online]. 23. 8. 2013 [cit. 18. 3. 2015], url: <http://www.nytimes.com/2013/08/24/us/soldier-gets-life-without-parole-in-deaths-of-afghan-civilians.html?emc=edit_na_20130823&_r=1&>.

^{xxv} FOX NEWS. *No Prison for Soldier Guilty of Detainee Abuse* [online]. 17. 8. 2005 [cit. 18. 3. 2015], url: <<http://www.foxnews.com/story/2005/08/17/no-prison-for-soldier-guilty-detainee-abuse/>>.

^{xxvi} Human Rights Watch. *US: Investigate Killings in Afghanistan* [online]. 6. 11. 2013 [cit. 18. 3. 2015], url: <<http://www.hrw.org/news/2013/11/06/us-investigate-killings-afghanistan>>.

^{xxvii} Amnesty International. *Afghanistan: No justice for thousands of civilians killed in US/NATO operations* [online]. 11. 8. 2014 [cit. 18. 3. 2015], url: <<https://www.amnesty.org/en/articles/news/2014/08/afghanistan-no-justice-thousands-civilians-killed-usnato-operations/>>.

^{xxviii} SIFTON, John. US: Sergeant Bales and the Myth of Military Justice. *Human Rights Watch* [online]. 7. 6. 2013 [cit. 18. 3. 2015], url: <<http://www.hrw.org/news/2013/06/07/us-sergeant-bales-and-myth-military-justice>>.

^{xxix} KUERSTEN, Andreas. Sexual Assault and the Military Petri Dish. *Joint Force Quarterly*, 2014, 74 (3), s. 91.

^{xxx} KUERSTEN, Andreas. Sexual Assault and the Military Petri Dish. *Joint Force Quarterly*, 2014, 74 (3), s. 93-94.

^{xxxi} BUCHHANDLER-RAFAEL, Michal. Breaking the Chain of Command Culture: A Call For an Independent and Impartial Investigative Body to Curb Sexual Assaults in the Military. *Wisconsin Journal of Law, Gender & Society*, 2014, XXIX (3), s. 347-348.

^{xxxii} NBC NEWS. *Convicted of sex assault - then cleared - fighter pilot sparks protest at Tucson base* [online]. 25. 4. 2013 [cit. 18. 3. 2015], url: <http://usnews.nbcnews.com/_news/2013/04/25/17899582-convicted-of-sex-assault-then-cleared-fighter-pilot-sparks-protest-at-tucson-base>.

^{xxxiii} Například obvinění armádního generála Jeffreyho A. Sinclaire za sexuální násilí proti své milence či obvinění ze sexuálních deliktů proti více než 30 vojenským instruktorům na základně Joint Base San Antonio-Lackland.

^{xxxiv} Sodomie znamená společensky neakceptované sexuální chování jako orální či anální sex nebo sexuální styk se zvířaty.

^{xxxv} MILITARY JUSTICE BRANCH OF HQMC. Summary Of Military Justice and SAPR Provisions. *Headquarters U.S. Marine Corps* [online]. 9. 1. 2014 [cit. 18. 3. 2015], url: <[http://www.hqmc.marines.mil/Portals/135/JAM/Encl%201%20-%20FY14%20NDAA%20Summary%20-%20MilJus%20and%20SAPR\[1\].pdf](http://www.hqmc.marines.mil/Portals/135/JAM/Encl%201%20-%20FY14%20NDAA%20Summary%20-%20MilJus%20and%20SAPR[1].pdf)>.

^{xxxvi} BBC. *Reported US military sex assaults rise* [online]. 5. 12. 2014 [cit. 18. 3. 2015], url: <<http://www.bbc.com/news/world-us-canada-30340717>>.

^{xxxvii} Tato koalice sdružuje celkem 55 členů Senátu, mezi nimiž jsou například Ted Cruz (R-TX), Barbara Boxer (D-CA), Susan Collins (R-ME), Chuck Grassley (R-IA), Richard Blumenthal (D-CT), Mazie Hirono (D-HI), Rand Paul (R-KY) a Dean Heller (R-NV).

^{xxxviii} Články 83 až 117, 133 a 134 UCMJ představují trestné činy čistě vojenské povahy, u kterých je usuzováno, že velitelé mají ze své funkce nejlepší pozici je posoudit.

^{xxxix} *Comprehensive Resource Center for the Military Justice Improvement Act* [online]. Kirsten Gillibrand [cit. 18. 3. 2015], url: <<http://www.gillibrand.senate.gov/mjia>>.

^{xl} CHRISTENSEN, Don. Commanders Flunk on Military Justice for Troops. *Huffington Post* [online]. 12. 3. 2013 [cit. 18. 3. 2015], url: <http://www.huffingtonpost.com/don-christensen/commanders-flunk-on-milit_b_6258554.html>.

^{xli} CONGRESSIONAL DIGEST: Prosecution of Sexual Assault Cases from the Chain of Command? *Congressional Digest*, 2013, 92 (8), s.11.

^{xlii} Technika obstrukce užívaná v Senátu, která představuje velmi dlouhou řeč, skrze níž se menšina snaží zdržovat projednání určité legislativy prosazované většinou. Pro ukončení filibusteru, a tedy obnovení jednání o dané legislativě, je potřeba souhlas 60 senátorů.

^{xliii} SAENZ, Arlette. Military Sexual Assault Bill Months In The Making Fails In Senate. *ABC NEWS* [online]. 6. 5. 2014 [cit. 18. 3. 2015], url: <<http://abcnews.go.com/blogs/politics/2014/03/gillibrand-military-sexual-assault-bill-fails-in-senate/>>.